

Posamezna številka 6 vinarjev.

Posamezna številka 6 vinarjev.

„DAN“ izhaja vsa dan — tudi ob medeljah in praznikih — ob 1. uri zjutraj; v ponedeljkih pa ob 8. uri zjutraj. — Naročnina znaša: v Ljubljani v upravnistvu mesečno K 1.20, z dostavljanjem na dom K 1.50; s pošto celoletno K 20.—, polletno K 10.—, četrtletno K 5.—, mesečno K 1.70. — Za inozemstvo celoletno K 80.—. — Naročnina se pošilja upravništvu.

DAN

NEODVISEN POLITIČEN DNEVNIK.

Uredništvo in upravništvo: Učiteljska Tiskarna, Frančiškanska ulica št. 8.

Dopisi se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plača: petič vrsta 15 v, osmrtice, poslana in zahvale vrsta 30 v. Pri večkratnem oglašanju po — pust. — Za odgovor je priložiti znakmo.

Telefon številka 118.

Telefon številka 118.

Pristaši in odpadniki.

V petek je prinesel »Slovenec« uvodnik, ki je vreden premljevanja in odgovora. Zato pišemo o njem.

»Slovenec« piše pod naslovom: »Čemu se čudite?«

Ne pride dan, da ne bi človek našel po naših liberalnih časopisih na notico sledeče vsebine: »A. B. svoječastno navdušen Triglavčan, je začel vsak dan hoditi k izpovedi« ali »X. Y., preji naroden naprednjak z dušo in telesom, zdaj pridno pritiska kljuko v farovžu« ali: »Kdo bi si bil mislil, da bo Z. U., nekdanji vnet svobodomislec, kar naenkrat začel za žive in mrtve agitirati za S. L. S.?« Seveda so v liberalnih očeh vsi ti sami izdajalci, neznačajneži, hinavci in koristolovci.

Ce bi pa hoteli naši liberalci ta zanj, vse-kakor žalostni pojav treznejše in hladnejše presoje, bi se nad tem ne čudili tako, kakor se čudijo. Spoznali bi namreč, da je čisto naravno, da se inteligenca, kolikor je ni prestopilo v soc. demokratski labor, čedalje bolj nagiba k S. L. S. Uvideli bi pa tudi, da ni temu dejstvu iskati vzroka zgolj v motivih nižje vrste. Tisto peščico liberalcev, ki očita svojim bivšim somišljenikom egoizem in koristolovstvo, ker so se naši stranki približali ali so popolnoma vanjo prestopili, drži pri narodno-napredni stranki večinoma tudi samo lastni interes, čeprav se tega vselej ne zavedajo. Pravih svobodomislecev je prav malo. Veliko jih pa pri liberalni stranki vztraja le vsled lenobe mišljenja.

K temu dodajamo nekaj časa primernih opomb. Tako zvanih uskokov je bilo zadnja leta res dosti, ker je v nas mnogo Crtomirovске nature, in naši bojevnikji so radi »Narobe-Katoni.« Pa o tem se je več ko dovolj pisalo. Kdor se danes bori v narodno naprednih vrstah, se bori gotovo iz idealizma, iz ljubezni do slovenske stvari in vsled svojega naprednega prepričanja. Zato je večina naših kulturnih delavcev — naj delajo že na tem ali onem polju — napredna.

Nasprotno pa je resnica, da odpadniki ne gredo k klerikalcem iz idealizma, ampak iz koristolovstva. »Slovenec« sam priznava, da je prišlo k klerikalcem nekaj takih ljudi, mi lahko rečemo, da je prišla večina. Posebno kar se tiče inteligence je več ko jasno, da nikogar ne vabi k klerikalcem njih verski program — ampak pred vsem koristolovstvo. To se vidi pri Slomškarijih, pri študentih itd. Enkrat za vselej lahko pribijemo resnico: kmeta drži v S. L. S. farovško nasilje in verska agitacija, inteligenta pa varnost in udobnost.

Značilno pa je, kaj navaja »Slovenec« kot vzroke odpadništva: »Slovenec« pravi:

Da se je polagoma izvršil preobrat h katoliški ali k soc. demokratski struji, je kriva edino liberalna stranka. Njeni nazori niso pognali globokih korenin, ker se je 1. preokrenil duh časa, 2. ker je njeno »kulturno« delovanje vstajalo vedno le na površju, 3. ker ni gospodarsko in politično nič delala.

Nam se zdi, da je to prazno očitjanje. Duh časa se je res preokrenil, toda ne klerikalcem v korist.

Da so bili oni deležni odpadnikov nar. napredne stranke, temu vzrok je bilo pač to, ker so klerikalci šli na kmete, ker so dobili tam svojo moč in slabotni ljudje so iz strahu pred »zmagovalci« prestopili: saj terorizma je bilo dovolj.

O kulturnem, gospodarskem in političnem delu nar. napr. stranke se ne more kratko ma-

lo trditi, da ni nič delala. Ni naša dolžnost, da bi to dokazovali. Važno pa se nam zdi povedati sledeče:

Tek časa je prinesel s seboj nove stranke, oziroma nastala je diferenciacija strank.

Narodne stranke so imele v boju za narodno stvar veliko nalogo, ki so jo vsaj deloma izpolnile. Imele so hud boj proti vladi, poleg tega so se morale bojevati proti dvema internacionalnima smerema: proti klerikalizmu in proti soc. demokraciji. Klerikalizem je dobil trdnih tal na deželi, soc. demokracija je pridobivala zase delavske mase. Zato so meščanske napredne in svobodomiselnne stranke izgubljale svojo moč, ker niso imele mas.

Socialna demokracija je zmagovala s svojim socialnim delavskim programom, klerikalizem pa s kmečkim ali agrarnim programom.

Ker pa je s tem nastala za male narode nevarnost, da se na eni strani delavstvo posebno v obmejnih mestih potuje, na drugi strani pa ljudstvo trpi pod jarmom klerikalizma, sta nastali dve narodni smeri, ki sta skušali delavstvo rešiti iz internacionalne, kmeta pa iz klerikalizma: nastala je t. zv. narodno-socialna stranka, in pa agrarna stranka. Tako je bil delavec socialist lahko naroden, in kmet s svojim kmečkim programom je bil lahko napredn.

Obe dve smeri nar. socialna in agrarna sta zavzele svoj delokrog, ena v mestih, druga na deželi. Naravno je, da sta dobili tudi mandate — in sicer one, ki jih je prej imela narodna stranka — seveda je treba pomisliti, da bi bili ti mandati brez teh dveh strank padli v roke ali delavski soc. dem. stranki, ali pa klerikalni kmečki stranki. Tako so n. pr. na Češkem dobili nar. socialisti mnogo mladočeskkih mandatov v mestih, agrarci pa so jih dobili skoraj vse po deželi. Na videz je torej narodna skupna velika stranka izgubila, toda — delo se je delilo in narodna stvar je pridobila.

Boj stanov je danes resničen in treba je z njim računati. Lahko se reče: narodna stranka lahko zastopa vse sloje, enotna stranka lahko doseže velike uspehe — toda nasprotstvo je resnično, da se interesi meščana in kmeta pogosto krizajo, da je pogosto slabo n. pr. za kmeta, kar je ugodno za delavca itd. To je prinesel čas s seboj in s tem je treba računati. To smo morali povedati, ker se pri nas vsak pojav smatra kot svstaja in razdor in se vedno misli, da gotovi ljudje take stvari insecinirajo proti nar. napr. stranki.

Tako se je pri nas pojavila pred par leti nekaka kmečka ali gospodarska stranka — in takoj je bil ogenj v strehi. In vendar bi mogla s tako stranko narodna in napredna stvar na deželi je pridobiti. Ravno tak halo je nastal zaradi narodnih socialistov. Koliko nepotrebnega preklanja! Priznajmo odkrito: ljudje so tu, imajo svoje prepričanje, čemu jih ubijate? — Zapisali smo nekoč, da vlada pri nas sovraštvo mesto ljubezni in se je zaradi tega nas napadalo, pa brez potrebe: ali mora res v celem našem javnem življenju vladati le sovraštvo in pobijanje. Ali ne moremo iz ljubezni do skupne narodne stvari spoštovati tudi onih, ki hodijo svoja pota? Zakaj moramo gledati na vse s stališča konkurence? Ozkosrčnost v tem oziru je bila pogosto kriva, da so ljudje odpadali.

Kar se tiče nar. socialnega gibanja bi opozarjali na Trst. Kakega pomena za nas vse je narodno delavstvo v Trstu. Ali naj homo proti temu delavstvu — ako ni narodno napredno? In če dobi delavstvo prijateljev in bratov svojega stanu v sredini v Ljubljani, ali je to vstaja

in razdor? Ali ne vidimo, kakega pomena nastane za nas, ki smo delavski narod — ako se naše delavstvo združi na narodni in socialni podlagi? Koliko našega delavstva propada po naših obmejnih mestih, ker ni skupne narodne delavske organizacije!

K sklepu še nekaj. Pri vsaki priliki, ko nastane tak ali tak boj — je navada, da se plane na osebe. In sicer pred vsem na take, ki se jim more škodovati. Kakor da ubijemo idejo, če ubijemo človeka. Namesto da bi bili veseli ljudi, ki hočejo iti na delo — pa lop! po njih. Kakor bi rekli: če nočeš delati na moji njivi in v mojo korist — pa sploh ne delaj. Dela je povsod dovolj in delitev dela je potrebna: čemu potem ubijati ljudi?

Nam se je zadnje čase očitalo, da motimo slovo itd. Zato se je nam zdelo potrebno vse to povedati. Mi nismo hoteli nikakih vstaj in razdorov — take stvari nastanejo same po sebi — nismo pa imeli vzroka, da bi ne podpirali narodno-socialno gibanje med delavstvom in da smo dajali prostora glasovom, ki so prihajali iz Trsta in od drugod. To bomo delali tudi naprej v svesti si, da izpolnjujemo svojo dolžnost in da služimo skupni narodni stvari.

Delegacije, trijalizem in naša narodna ideja.

V »Zori«, glasilu srbske in hrvatske nacionalne radikalne omladine, je izšel članek pod zgorajim naslovom, ki ga prinašamo doslovo, ker nam kaže mnenje na jugu naše države in pojasnjuje nekatera za nas važna vprašanja.

Hrvatska še vedno vzdihuje pod jarmom absolutizma. Otrovana jabolka, s katero je Dunaj obdaril verni in mihi hrvatski narod, mu lahko zastrupi dušo in izkrvavi telo. Neomejena moč, dana navadnemu feldveblu, da vlada na Hrvatskem kakor hoče, da mami, ruši in preganja, je zelo pogubnega in hazardnega značaja! Vsaka batina ima dva konca, ako ne ubije, se lahko menja uloge, tako da slednjič začnejo deliti batine oni, ki so jih prej prejimali. Boj bo tedaj nastal na nekaterih mestih, ker ne bo časa, da se z obilico darov, s celo vrsto preureditev prepriči oni avaralni proces, ki sicer proti svoji volji, toda pod pritiskom neusmišljene usode pospešuje ravno ono, kar bodo tirani najbolj občutili: zaradi tega ni srečno zamišljena njih velenodna osnova, temveč je tako prozorna in jednostavna, da je ne moremo imenovati niti zviti. Preračunjena nada, da bo ono, kar ne bo mogel. Čuvaj podkupiti in Swarzenberg omamiti, izdahniti, ali se vsaj iztegnilo pod udarci kraljevega komisarja, se bo mnogim izjalovila. Hrbit naše stare opozicionalne inteligence, če tudi je maloštevilna, je pod poslednjimi udarci dovolj otrpnil, dokler se mlajši naraščaj tako ne utrdi, da ne prepriči samo pokupovanja in omamljenja in da onemogoči Kosutice, Nastiče in Cihlafe, temveč da tudi na batine odgovori z batinami. Glavno pa je to, da je naš narod kinetskega rodu, vedrega in ponosnega čela, čistega in neskaljenega značaja, a zelo skromen. Po Khnemu, Rauchu in Tomašiču, po procesih, aumaturalih in železnih batinah je tudi bič nehali biti strašilo; a mogle bi nam škodovati sladke Swarzenbergove obljube, ki se nam neprestano servirajo potom škofov, generalov ali aristokratov, zdaj direktno zdaj indirektno, noseč na sebi vedno etiketo poznane kulije na dunajskem Belvederu, ali tudi te začinjajo biti hvala bogu nevernarne, ker jih naš kmetski želodec lahko prebavi...

Prošlega meseca so tudi delegacije spregovorile o našem vprašanju. Vsa avstrijska delegacija je govorila proti Madžarom, nekateri iz simpatij napram našemu narodu, a nekateri iz same mržnje do Madžarov. Tu se je pokazal posebno khez Swarzenberg, ki je zopet zelo toplotno zagovarjal trijalizem. Ker je eden del naše politične javnosti prepričan, da so zadnje delegacijske razprave prvi glasovi, ki nam naznajo zoro novega dneva, se hočemo tudi mi ozreti na ta »veseli« pojav, a v prvi vrsti na kneza Swarzenberga in na njegov tako razupit trijalizem. Kaj hoče s svojimi nastopi knez Swarzenberg, katerega sicer smatrajo za tolmacha idej bodočega vladarja, ker je osebni in intimni prijatelj nadvojvode prestolonaslednika? Ali nas hoče uveriti, kako on kot stari federalist trdno veruje v trijalizem kakor tudi v provedljiv preustroj monarhije, in za tem teže tudi njegovi intimni prijatelji, ali pa on sam ne veruje v tako preustrojstvo, pa vendar nastopa za trijalizem v prepričanju, da s svojimi nastopi budi razne prazne nade, a to tem lažje, ker se smatra splošno za tolmacha idej bodočega vladarja? Kaj znači trijalizem?

Današnji ustroj države, ki sloni na takozvanem dualizmu, bi se naj zamenjal z novim trijalističnim ustrojem, v katerem bi bili trije istopravni deli: Češka, Moravska, Slezija, Galicija, Spodnja in Gornja Avstrija, Salcburska, pretežni deli Koroške in Štajerske kot prvi, kraljevina Ogrska kot drugi, a zjedinjene jugoslovenske dežele in kraljevine: Hrvatska in Slavonija, Bosna in Hercegovina, Dalmacija, aystrijsko Primorje, Kranjsko in južni del Štajerske in Koroške kot tretji državni del. Tako ga vsaj tolmachi dr. Sušteršič, vodja S. L. S. in glavni predstavitelj trijalistične ideje na slov. jugu. Tako preustrojstvo monarhije bi se dalo izpeljati ustavnim, neustavnim ali revolucionarnim putem. Zastopniki trijalizma se nikdar niso izjavili, na kateri način bi se naj trijalizem izvedel, kot da bi način njegove izvedbe ne bilo prvo vprašanje! Zato hočemo o tem vprašanju sami razpravljati.

Najprej morata odločevati parlamenta na Dunaju in v Pešti.

To v najboljem slučaju, ker nam se zdi, da bi se zaradi zapletenosti ustave morali o spremembi ustave izjaviti tudi deželni zbori, vsaj v toliko kolikor je treba, da prilagodijo spremembi delokroga in lastnih odnosov napram centralnim parlamentom. V slučaju, da bi v tem odločevala oba parlamenta, dvomimo, da bi se mogla na Hrvatskem najti le ena normalna glava, ki bi prečkovala, da se bo peštanski parlament, pa naj si bo pod katerimkoli pritiskom, odločil za tako preustrojitev monarhije, ki bi zadala Ogrski in hegemoniji Madžarov smrtonosni udarec. Ako se uvažuje, da bi se s tem morala Ogrska odreči svoji madžarski državni ideji, vseh svojih imperijalističnih snovanj, vsakega nadaljnjega upliva na Hrvatsko in Bosno, da bi s tem z lastno roko zadala svoji trgovini tako težak udarec, ker Ogrska vodi napram Hrvatski in Bosni kolonialno politiko s svojimi tarifami, refakcijami, premijami in subvencijami, da bi se ona izpostavila riziku, da močna in kompaktna Hrvatska reindiciira pravico do Reke in Medžimurja, s čimer bi izgubila še ono malo morja, v katerem vidi edino predpogoj bodočega svojega procvitanja in bodoče velikosti, ako se uvažuje, da bi se Ogrska s tem odrekla vsakemu uplivu na železnici in na ostala prometna sredstva, tem glavnim žilam madžarske trgovine in industrije, temu glavnemu pionirju in propagatorju madžarske države

LISTEK.

I. E. R.

Zvestoba.

Ona. Oddala je telegram in je pospravljala svoje stvari za na pot. Bila je poročena šteti mesec in že celo leto ga ni videla. Sedaj se je peljala k svojemu možu, ki se mu je bolezen poslabšala in jo je prosil, naj se nemudoma pripelja k njemu. Spotoma je hotela videti tudi njega, ki ga je prej tako ljubila.

On. Prejel je telegram in se je zelo razveselil. »Pričakuj me ob treh popoldnehi na kolodvoru.« Zopet in zopet je čital besede, ki so toliko obetale. Nestrpnost je čakal šeste ure, da je mogel oditi iz urada. Odšel je naravnost k svojemu prijatelju in ga je prosil naj mu posodi samovar. »Vidiš«, je rekel, »ob treh pride neka dama in jo moram sprejeti v svoji sobi. Skuhala bova čaj in potem...« Prijatelj mu je posodil samovar. Odšel je na to v prodajalno in je nakupil vsega, kar je bilo potreba.

Ona. Vozila se je po vlaku in je mislila nani. Vlak je drdral drzno, veselo v enakomernih udarih. Stela je postaje, gledala je na uro in je nestrpnost pričakovala konca. Preračunala je natančno koliko minut bo vlak sta na kolodvoru. Kaj si moreta vse povedati v teh minutah. Mogoče si kupi karto in jo spremi. Boljše bi bilo, da je ne spremi. Dva gospoda sta se vozila v kupeju. Kdo ve, ali izstopita, ali se bodeda vozila naprej? Boljše je, da... On bo srečen, da jo vidi, da izpregovori z njo ne-

kaj besed. In potem se zopet dolgo ne bodeda videla. Kakšen je? Ali se je kaj izpremenil? Kaj bo rekel?

On. Sel je v gostilno in se je navečerjal. Kupil je nekaj butelj in jih je poslal na svoje stanovanje. Ura je potekala v časih. Misli si je vse, kako bo. Ona bo izstopila, vzemeta si izvoščeka in se odpeljeta domov. Pravili so mu, da je njen mož bolan in da se ni poročila iz ljubezni. »Lahko ostane pri meni cel dan in jutri odide,« si je mislil. O polnoči je odšel v kavarno, prečital je časopise in potem je brez zanimanja poslušal cigansko godbo. Misli je samo na njo. Ali je še tako lepa, mlada, vesela? Ob pol treh je odšel na kolodvor.

Ona. Predzadnja postaja. Vlak se pomika, hiti, beži. Tam se že kažejo mestne luči. Stopila je k oknu in je gledala. Popravila si je lase in šal okoli vratu. Kolesa se skacejo po prvih menjalnikih. Ob oknih švigajo kolodvorske svetilke. Stopila je k vratom, da bi ne izgubila časa. Vlak je obstal.

On. Stopal je nemirno po peronu in čakal. Gledal je na kolodvorsko uro in primerjal s svojo. Ujemali sta se za par minut. Pogledal je na tablo, kjer so naznanjeni vlaki; tam ni bila naznačena nikaka zamuda. »Ali ima vlak kaj zamude?« je vprašal vratarja. Odgovoril mu je, da ne. Zvonec je oznanil prihod. Potnikov ni mnogo čakalo. Stopil je v ospredje, da bi jo takoj zagledal, ko bo izstopila. Vratar je klical z zaspanim glasom. Vlak je prihajal.

Ona. Odprla je vrata in se ozrla po ljudeh, ki so hoteli k vozovom. Spoznala ga je takoj. Zaklicala je njegovo ime in mu pomigala z roko.

On. Prihital je k nji in ji poljubil roko. Vspel se je na stopnice in jo je hotel poljubiti na ustna. Ona se je umaknila. »Ali ne izstopiš?« je vprašal.

Ona. Pogledala ga je nezaupno. »Ne«, je odgovorila in obšlo jo je neprijetno čustvo. »Peljem se k možu. Hotela sem te samo videti in govoriti s teboj. Nič se nisi izpremenil. Ali nisi vesel, da se vidiva?«

On. Bil je nezadovoljen. Zmračil je obraz in je zmignil z ramami. »Kako? ti je ljubo,« je rekel, »hotel sem, da bi ostala z menoj. Pripravil sem vse in jutri bi se peljala naprej. Ako bi bil vedel...«

Ona. Čutila je, da je užaljen. Tudi ona je bila užaljena. »Kdaj si dobil telegram?« je vprašala, ko ni vedela, kaj bi govorila.

On. Molčal je in jo je ogledoval. Bila je še vedno lepa, mlada. »Prišel je ob štirih popoldne,« je rekel, »zelo sem se razveselil. Misli sem...«

Ona. Opazovala je njegov obraz in se ji je zdelo, da vidi njegove misli. Bil je še vedno, kakor prej in tudi njegova nezadovoljnost se mu je pridala. Silil jo je skoraj smeh. »Meni se zdi,« je rekla, »da bi ne bil prišel, ko bi vedel, da bo tako. Oprosti, nisem te hotela motiti; hotela sem te videti in ti prijateljsko podati roko. Oprosti.« Podajala mu je roko.

On. Iskal je besedi, da bi povedal svojo misel. Ni je hotel razžaliti, ampak zdelo se mu je, da se je hotela poigrati z njim. »Zdi se mi,« je rekel, »da ni ženske na svetu, da bi jo hodil ob treh popoldne gledat na vlak.« Čutil je, da je bila beseda hujša, nego misel. »To je igranje s čustvi in jaz nečem biti...«

Ideje, temu najuspešnejšemu sredstvu za pomadzarjenje Hrvatske in Slavonije, konečno da bi s tem dopustila, da njene »provincije in kolonije« ne postanejo samo z njo enakopravni faktor, temveč celo močnejše od »mater zemlje«, ki bi jo lahko prisilile da preide iz prej uspešne ofenzive v slabo defenzivo, ako se vse to uvažuje, tedaj se lahko mirne duše trdi, da bo peštanski parlament sprejel tako preustrojstvo samo takrat, ko ne bo v parlamentu in na Ogrskem več nobenega Madžara.

Ako se oziramo na to, da si je ta narod po Vilagošu znal priboriti svobodo in ohraniti narodno hegemonijo, četudi se je Dunaj zelo branil, darovati jim svoje največje »dobrotne in rešitelje«, je lahko uvideti, da so danes preveč močni, da bi izpregli, a kaj še, da bi drage volje dovolili tako preustrojstvo monarhije.

Dvomimo, da bi se na Hrvatskem našla le ena normalna glava, ki bi to pričakovala od dunajskega parlamenta. Danes so v dunajskem parlamentu zastopani razen nas Nemci, Poljaki, Čehi, Rusini, Slovenci, Lahi in Rumuni. Račič bi vedeli od gospodov trijalistov, na katere narodnosti da računajo. Ne smemo tudi pozabiti, da bi morala biti za tako preustrojstvo monarhije ne samo večina od dveh tretjin, nego da bi ne smela manjšina niti oponirati niti obstruirati. Ali morda računajo na Nemce, ki bi se morali v prvi vrsti odreči južni Koroški in Štajerski?

Ali bodo oni opustili idejo velike Nemčije, kateri tako verno služi vsak Nemeč, pa naj si je dinast ali antidinast, naj si je iz Reicha ali iz Avstrije? Komu na ljubo se bodo oni odrekli svojih ciljev, ki jih po malem ustvarjajo z žilavim in vstrajnim drangom? Ali bodo Nemci dopustili, da z nami dele upliv na krono in na zunanjo politiko, isti Nemci, ki se s Čehi in ostalimi Slovani tako trdovratno bore za vsako mesta sodnega pristava, za eno mesto v upravi avstro-ogrskje banke, za vsako najmanjšo gospodarsko pozicijo!

Ali računajo na Čeha? Ali bo najkulturnejši narod v Avstriji dopustil, da bo napram nam narod tretje vrste? Čehi se ravno sedaj bore za popolno enakopravnost z Nemci celo v tem dualističnem ustroju in zaradi njihove žilave borbe stoji danes cel državni stroj! Niso li oni inkarnirani boritelji za ideje federativne Avstrije na temelju historičnega državnega prava?

Ali računajo na Poljake? Ti danes dobro vedo, če tudi so politični analfabeti, da v avstro-ogrski monarhiji že davno vlada trijalizem, toda trijalizem Nemcev, Madžarov in Poljakov. Ali res neče nobeden pomisliti, da bodo Poljaki, da obdrža to važno pozicijo, pozabili tudi na največje udarce na svoj lastni narod in da ne bodo nikdar prepustili svojega mesta Hrvatom in Srbom, ker bi tako postali narod druge vrste!

Lahov niti ne omenimo, ker je vsakemu znano, da bi se borili na življenje in smrt proti takim preustrojitvi monarhije, ki bi jih utopila v jugoslovanskem morju, in kar bi značilo v najboljšem slučaju njihovo gospodarsko smrt. In če bi ne bile vzete v kombinacijo dežele, pripadajoče Lahom in Slovencem, vprašamo, kateri Slovenec bi dopustil tako preustrojitev, ki bi inaktivirala njegovo nacionalno smrt, ako ne upoštevamo dejstva, da je vsa neklerikalna slovenska inteligenca proti vsaki preustrojitvi, upoštevajoč samo narodno idejo federacije, upoštevamo še tudi to, da je vsaka posamezna narodnost za to, da prepreči tako preustrojitev, tedaj je tudi slepcu jasno, da je preustrojitev monarhije ustavnim potom nemogoča!

Ali pa je mogoče izpeljati trijalizem neustavnim putem?

Prvi in glavni predpogoj bi bilo suspendiranje ustave v celi monarhiji. Kdor malo politično misli, vidi takoj monstroznost take ideje. Danes v dvajsetem stoletju, v dobi, ko je samo socialna demokracija možna, da to prepreči, danes, ko demokratizem in narodna zavest rušita ustavne forme, ker ne zadostujejo narodnim potrebam, danes, ko je nacionalna zavest tako močna, da polagoma prodira v armado, danes, ko neustavno stanje na Hrvatskem izjavi največjo nezadovoljnost pri Hrvatih samih, pri narodu torej, ki je do sedaj pokazal najmanj nacionalnega odpora, v časih, ko vladar raje odstopi, kakor da sprejme tako resolucijo, ker si ne upa javno prekršiti zakonov Ogrske, ker dobro pozna Madžare in njihovo narodno zavest, v takih časih misliti na suspendiranje ustave z izrazito tendenco, naperjeno proti interesom ne samo Madžarov temveč proti vsem ostalim narodom, kulturno in gospodarsko močnim, a nacionalno zavednim, to je absurdum, s katerim ne moremo prevariti niti navadnega butca! In menda mi Hrvati in Srbi nismo po tolikih izkušnjah neumnješi od najnavadnejšega butca!

Toda ne oziraje se na ta predpogoj, da bi se vendar mogla dinastija spustiti v boj z vsemi narodi in riskirati svoje življenjske interese samo za ljubav Hrvatom in Srbom, vprašamo, kje je bila ta ljubezen leta 1849., ko so nas obdarili za vso vernost in za prelito kri z najhujšim absolutizmom, kje je bila ta ljubezen, ko so nas prodali na milost in nemilost Madžarom, onim Madžarom, ki so l. 1848. odstavili habsburško dinastijo, nas, ki smo jo izgubljeno s krvjo in junaštvom vili prestolu, kje je bila ta ljubezen l. 1883., ko so nam poslali komisarja Ramberga, da bi nas s silo ukrotil, ko smo si hoteli ohraniti še ono malo narodnih pravic; kje je bila ta ljubezen, ko smo celih 20 let vzdihovali pod tiranstvom Khuena-Hedervarya; kje je bila ta ljubezen, ko so dovolili, da so nam Madžari vzeli najsvetejše pravice našega jezika; kje je bila ta ljubezen, ko so nam poslali l. 1907. Raucha in Tomašiča, da sta napolnila leče z našimi najboljšimi ljudmi, da nas z bičem in kaznjivo prisilita, da opustimo še one ostanke naših pravic; kje je bila ta ljubezen, ko so nam poslali Cuvaja in so nas z eno potezo peresa oropali še one mizerne ustave, ki nam je še vsaj dovoljevala vzdigniti glavo; kje je danes ta ljubezen, ko dovoljujejo, da verni hr-

vatski in srbski narod ne more mirno prespati noči, da ga drugega dne ne čakajo batine in madžarski krvnik Bally?

DOPISI.

Iz Trsta. Večina našega naroda — nižji sloji seveda — govori, da tukaj ni pravo življenje, da na tem svetu živimo le, da si zaslužimo nebesa na drugem svetu. No da, ta nauk učijo ljudje — ki bi brez tega nauka sploh ne mogli živeti, ako bi ne delali. Ta nauk je njihovo orožje, in s tem orožjem izkoriščajo oni nezavedno ljudstvo. Ljudstvo tega še dozdaj ni spoznalo, ker ti, ki učijo ta nauk, pač skrbijo tudi zato, da ljudstvo ne vidi resnice. Na roko temu gre vse; klerikalizem z vero in kapitalizem, ki sta združena med seboj tako, da se v splošnem imenujeta tlačitelja. In tlačitelj pomeni imeti pod seboj sužnje, kateremu morajo biti pokorni, ako ne! Oba sta škodljivi človeškemu življenju, škodljiva pravi človeški sreči. Povzročata vse zlo in delata na to, da ne živimo vsi pravega, človeškega življenja na zemlji. Moramo biti torej pokorni tlačiteljici! Jaz pa pravim, da ne! **Vsi imamo pravico do življenja.** Zatorej mladina! Čas je, da začnemo. Ne bodimo sanjavi kakor otroci, ampak delavci! Združimo se vsi v eno organizacijo, in ta je: Narodna socialna mladinska organizacija. Le tedaj, ako bodemo združeni vsi v eni organizaciji, nam bode omogočeno delo. Le ako bodemo vsi v eni organizaciji, se bomo mogli izobraževati. Z našo izobrazbo, bodemo potem izobraževali tujce. V nas je velika moč, mi smo bodoči vojščaki. Zato se že poprej pripravljamo, da bodemo potem čim bojevitje se mogli bojevati. Treba je rešiti narod sužnosti, kajti stari močje s starimi idejami, ga gotovo ne bodo. Oni so bili za enkrat dobri, ne pa danes več. Nasproti nam režijo neštevilni sovražniki, toda mi se jih ne bojimo! Več žrtev ko bode, temveč sadov. **Tržaška mladina!** Na delo torej za **Narodno-socialno idejo!** Na delo za mladinsko organizacijo! Poglejmo mladino drugih narodov, ko imajo velike mladinske organizacije. Poglejmo na brate Čeha, ko šteje njihova organizacija tisoče in tisoče članov. In pri nas še vsega tega ničesar! Zato pa zdaj začnimo s tem večjo vnelo! Mladina vstani, dan se že svita...! **Jugov.**

Veliko zborovanje naprednega slovenskega učiteljstva.

Celje 11. avgusta.

V času in pod pritiskom najhujšega terorizma od vseh strani je manifestiralo slovensko napredno učiteljstvo za svoje ideje. V Celju je zborovala »Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«.

Zborovanje se je pričelo že v soboto ob 8. uri zjutraj v »Narodnem domu«, kjer je imel upravni odbor posvetovanje.

V tem času so se zbirali napredni slovenski učitelji in učiteljice iz vseh krajev slovenske domovine in se pripravljali na dvodnevno zborovanje. Udeležba je bila naravnost ogromna. Lahko trdimo, da ga ni bilo večjega kraja na Slovenskem, ki bi ne bil zastopan po naprednemu učitelju ali učiteljici.

V Celju se je sestala armada učiteljstva, da si sestavi načrt in načrt, znamenju katerih se bode spustilo z agitačno silo po vsi slovenski domovini.

Delegacija

V soboto popoldne je zborovala delegacija. Zborovanje se je pričelo ob 2. uri in je trajalo nepretrgoma štiri ure.

Udeležba delegatov je bila polnoštevna. Izmed 113 priglasenih delegatov je bilo udeleženih 103.

Delegacija je rešila po temeljnih razpravah vse notranje zadeve in vprašanja učiteljstva. Med drugim so bila sprejeta z nekaj izpremembami tudi nova pravila, ki bodo prinesla učiteljstvu prerogena življenja in slovenskemu narodu novih pojavov v njega korist.

Z velikim navdušenjem se je vzelo na znanje poročilo tajnika Rusa, da se vrste naprednega učiteljstva niso zmanjšale, temveč so se v celoti

zopet pomnožile.

Častnim članom »Zaveze« se je izvolil za velike zasluge za šolstvo na Goriškem bivši nadzornik g. Fr. Finžger.

Slavnostno bode praznovalo drugo leto učiteljstvo 25letnico »Zaveze«. Slavnostno zborovanje se vrši dne 14. in 15. avgusta 1913. leta, tik pred vsesokolskim zletom v Ljubljani.

Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor, do potrditve novih pravil. Le mesto umrlega štajerskega zastopnika je bil izvoljen g. Briner.

Koncert.

Zvečer ob 8. uri je bil v veliki dvorani »Narodnega doma« koncert, na čast zborovalcem.

Koncertu je priredilo štajersko učiteljstvo. Na koncertu so nastopali solisti, zbor in orkester. Dvorana in galerije so bile nabito polne. V mnogobrojnem številu je posejlo koncert občinstvo iz Celja in okolice.

Le eno sodbo izrekamo: Slovensko napredno učiteljstvo druži v sebi toliko glasbeno darjnih moči, da je le škoda, da se te moči ne združijo v glasbeno celoto — po uzorcu moravskih učiteljev.

Koncert je izpadel izborno.

»Jubilejska samopomoč«.

V nedeljo ob 8. uri se je vršilo zborovanje društva »Jubilejska samopomoč«. Obilo udeleženih članov se spominjali izgube nemornega umrlega predsednika Fr. Ks. Trošta. Za novega predsednika je bil izvoljen učitelj Ivan Schmeidek iz Rov-Krtine

Društvo vrlo uspeva in se je tudi letos na članih pomnožilo.

Glavno zborovanje.

Pri ogromni navzočnosti 300 udeležencev učiteljstva in drugega občinstva je predsednik »Zaveze« g. Jelenc otvoril ob 9. uri glavno zborovanje.

Zborovanje je izpadlo naravnost impozantno. Učiteljstvo je bilo pozdravljeno od zastopnikov vseh slojev. Na zborovanju je vladalo navdušenje in odločno razpoloženje.

Predsednik g. Jelenc se je v pozdravnem govoru spominjal odločnega stanovskega naraščaja, učiteljstva, ki se je v teh burnih časih v tako mnogobrojnem številu odzvala pozivu vodstva in udeležencem iz slovenske javnosti, ki so z udeležbo izkazali prijateljstvo do učiteljstva. Spominjal se je tekom leta umrlega pesnika A. Aškercja in odbornika »Zaveze« Ignacija Šijanca iz Štajerske, katerih spominu je občinstvo zaklicalo trikratni »Slava«.

Zborovanje so ustno pozdravili: V imenu »Učiteljskega društva za Celje in okolico« g. Brinar; za narodno-napredno stranko za štajersko g. dr. Kukovec; v imenu češkega učiteljstva na Moravskem učitelj g. Turin; za »Slov. Matico« g. ravnatelj Schreiner; za narodno-socialno stranko v Ljubljani — zahvaljujoč se učiteljstvu za koristno delo v prid delavstva — g. A. Fiala.

Vsi govorniki so bili burno pozdravljeni. Nato so podali temeljite razprave referenti: g. K. Kveder: »Naš položaj in šolstvo«; g. M. Rismal: »Stalno nameščenje okr. šol. nadzornikov«; g. dr. Ivan Lah: »Jan Jacques Rousseau« (ob dvestoletnici).

Pri drugi razpravi so se zborovalci izrekli zoper definitivno nameščenje nadzornikov.

Pisмени pozdravi:

Praga: »Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji«, češki učitelj Heiny; »Zveza meščanskega učiteljstva na Češkem in Moravskem«, P. Skalicky.

Hrudim na Češkem: učitelj Sustr. Steyer: Češka učitelja Bayger in Stejskal.

Belgrad: »Učiteljsko udruženje v kraljevini Srbiji«, Blagojević in Jovanević.

Zagreb: »Zveza hrvatskih učiteljskih društev«.

Split: Za »Učiteljsko udruženje v Dalmaciji«, Radila.

Iz Koroške: Za društvo »Korotan« učitelj Dobršek.

Ljubljana: Akademično fer. društvo »Prosveta«; A. Pesek, urednik »Slov. Ilustrovanega Tednika«.

Prosek pri Trstu: Pevsko društvo »Hajdrih«.

Nadalje so skupščino pisмено pozdravili slovenski učitelji: Stupica, Merljak, P. Flere, A. Urbančič, Matelčič, Miklavčič, Bogataj, Kalan, Gruntar, Basa in Čenčič.

Po triurnem zborovanju je predsednik z navdušenim prijetjem občinstva zaključil izborno uspešno zborovanje.

V ponedeljek, 12. avgusta — če bode lepo vreme — napravi učiteljstvo izlet v »Savinske planine«.

V tem učiteljstvu je bodočnost naroda!

DNEVNI PREGLED.

Organizacijski odbor jugoslovanske narodno-socialne stranke izdaja sledeči komunik: Na zaupnem sestanku, ki ga je sklical za soboto dne 10. t. m. zvečer v »Nar. domu« v Ljubljani g. Juvan se je očitajo, da baje pripravljajo 14letni fantiči »vstajo« v narodno-napredni stranki in da je bilo domenjeno s češkimi poslancem Chocem, da se ustanovi škim poslancem Choce, da se ustanovi oslabi narodno-napredna, da bi pri prihodnjih volitvah v občinski svet ljubljanski ne dobila več absolutne, temveč le relativne večine. Ker nam ni dana prilika, da bi bili kar na shodu zavrnili te nesmiselne trditve, ker se je shod zaključil predčasno z določitvijo, da se nadaljuje v terek zvečer istotam in ker ne smemo pustiti, da bi uplivala na javnost take neosnovane trditve, izjavljamo: 1. Nismo v nobeni zvezi s posl. Chocem temveč obsojamo njegovo postopanje tu kar najodločnejše in smo to izrazili že v resoluciji, ki se je sprejela v petek dne 9. t. m. in ki jo je objavil »Dan« v soboto zjutraj. Torej smo že prej obsodili postopanje posl. Choca, da je bil gost dr. Susteršiča, kakor pa se je vršil shod, ki ga je sklical g. Juvan in kjer so pale one obdobje. 2. Nikdo s Češkega niti od kod drugod, in tudi ne g. Radešček tu nas ni pozval ne direktno in ne indirektno, ne pisмено in ne ustno, da naj ustanovimo novo stranko in tudi ne, da bi povzročili »vstajo« v nar. napredni stranki, temveč do koraka, da smo sklicali resne pristaše narodne socialiste v Ljubljani, za petek dne 9. t. m. na zaupnem sestanku, kjer se je temeljito in vsestransko pretresel položaj na Slovenskem sploh in v Ljubljani še posebej, se končno izvolil or. »niza« odbor in sprejela v »Danu« in drugod objavljene resolucije, nas je spontano in brez kakejškega privedlo edino le obsodnja vredno postopanje gospodov okrog »Slov. Naroda« in vodilnih krogov Nar. napredne stranke o priliki poseta naših bratov in sester s Češkega in pa nepobitno dejstvo, ki se je tako izrazito pokazalo zopet na ponesreženem ustanovnem shodu N. S. Z. dne 5. t. m., da vodilni krogi nar. napredne stranke hočejo zamoriti v keli vsako narodno-socialno gibanje naprednih delavcev in sploh nižjega sloja in širših plasti slovenskega naroda. Naravno, da bi podpirali tako kravo potreba polzet v širših plasteh, prepovedajo nar. napredni krogi, da ugrabljajo na eni strani klerikalci in na drugi socialni demokratje vse, a vsako samostojno gibanje delavstva zatirajo, če ne izjavi še vnaprej, da hoče pod meščansko liberalno kuratelo. 3. Na zaupnem shodu pristašev narodnih

socialistov v petek dne 9. t. m. niso bili 14letni fantiči, temveč so bili razum enega, ki pa je že tudi 23 let star, sami polnoletni resni in zreli močje. Zbrali so se iz svoje lastne iniciative zavedajoč se, da tako ne sme dalje ostati. 4. Ideja narodnega socializma je prevzvišena in presveta in delo za njo prepotrebno in se ne sme razmerje g. Radeščka do gg. eksponentov nar.-napredne stranke v pripravljalnem odboru N. S. Z. izrabljati zoper njo, zoper idejo narodnega socializma. 5. Vse jadikovanje o nepotrebnosti »nove« stranke in o pogubnosti »vstaje« v nar. napredni stranki, kakor tudi tisto sentimentalno vzdihovanje, da na Kranjskem ni tal za narodni socializem in da so razmere tukaj drugačne kakor pa drugod, ne spravi s sveta dejstva, da se narodno-socialna ideja na slovenskem jugu sploh in tudi na Kranjskem širi in se število njenih pristašev množi, če tudi, niso povsod organizirani. Če hočete, upoštevajte to; če nočete, pa bomo šli brez vas — in če nam bode nasprotovali, pa bomo šli preko vas naprej po začrtani poti.

Čenjeni gg. tov. učitelji. Na Viču je umrl tovariš Anton Stres, nadučitelj v Cerknem na Goriškem. Danes, dne 12. t. m. popoldne ob 6. bo pogreb na viško pokopališče. Tovariši! pokazimo tovarišu sotrpino, ki je umrl v naši deželi poslednjo čast in udeležimo se pogreba. Gg. pevce vabim, da bi mu zapeli nagrobnico. — Iv. Kiferle, pokojnikov sošolec.

Kaj je z dostavljenjem pošte v Birčni vasi?

V nekaj iz vnanjega prometa izključeni Birčni vasi pod Gorjanci je postal vsled zgradbe nove železnice promet jako živahen. Tu bo prva večja postaja od Novega mesta dalje proti Belo Krajini. Ker je do bližnje pošte v Kandiji skoro 2 uri, se je še pred začetkom železniške zgradbe zaprosilo, naj bi poštna uprava preskrbela primerno poštno zvezo. Ministrstvo je tej prošnji res in že pred 2 mesecema ugodilo, toda o kakih poštnih zvezah v ta prometni kraj še danes ni duha ne sluha. Umevno je, da pri tolikem prometu samih vnanjcev prihaja vsak dan mnogo pošte ter tudi časopisov. Vsa ta pošta se oddaja ob priložnostih. Iz svoje skušnje vemo, da naročniki dnevnih listov včas cel teden ne dobe; potem pride pa vse skupaj, a treba je poslati po nje dve uri daleč. Ker smo tudi sami zainteresirani pri tem poštnem prometu, smo se za stvar zanimali ter zasledovali kje leži stari poštni birokratski šimelj zadržan za vrat, da ne more naprej. Izvedli smo, da revček leži še vedno pri naši slavni poštni direkciji v Trstu. Tam so zdaj gospodje večinoma na počitnicah in oni, ki so doma, so tako preobloženi z delom, da nimajo časa misliti na revno Birčno vas tam doli vnožju Gorjancev. Tudi poslanec tega okraja profesor Jarc, ki je pred volitvami tako rad zahajal med pobožne Birničane, zdaj nima časa nanje misliti. Poštni upravi je tudi zmanjkalo poštnih nabiralnikov, zato ne more ugoditi prošnji, ki leži že dve leti pri poštni upravi. Prepričani, da zopet ne samo zavezna pisemna pošta, temveč tudi trgovina in obrt, sploh ves poštni promet namenjen za te kraje, prosimo tiste gospode pri tržaški direkciji, ki se zdaj vračajo s svojih počitnic, naj vzbude zaspangne birokrata-šimelja, da jo bo vsaj trikrat na teden primahal iz Kandije v Birčno vas.

Umazanost židovskega kapitalista.

Dolenjci imajo posebno veselje do naseljevanja judov in menihov. Najlepši del zemlje je v rokah obeh teh iz drugih držav pregnanih pijavk. Tako je pred več leti kupil najlepšo graščino na Dolenjskem žid Schesinger. K tej graščini spada ves južni del novomeškega okraja, Gorjanci so njegovi in njegov je ves svet do kočevske meje. Žid je tukaj sprevidel, s kakimi ljudmi bo imel opraviti. Dal se je prekrstiti; iz žida Schlesingerja je naenkrat postal bolj krščansko in obenem bolj domače zvonče ime Gorjani, torej po sedaj njegovih Gorjancih. V gozdih je zapela sekira, prišli so Italijani iz države, si razdelili z graščakom smetano lepega dobička, domačini pa so gledali skozi prste. Mož je imel dalekosežne cilje izkoristiti dolenjsko nevednost in nemarnost. Vsaj je znano, da je bil Gorjani po Šukljejevi zaslugi eden glavnih očetov pri spočetju belokranjske železnice. Tukaj je obviselo še mnogo nejasnega. Toliko pa sta oba uplivala moža dosega, da gre največji del belokranjske železnice tostran Gorjancev po Gorjani-ovem svetu, ki ga je dobro prodal železnici. Zato je sicer tako vplivni knez Auerperg propadel s svojim načrtom, ki so ga podpirali tudi čeli kraji najbolj na dolenjske Toplice, namreč, da bi se bila nova prega podaljšala od Straže naprej mimo Toplic in nadalje po romantični deloma kočevski dolini (mimo Črmošnjic) po preseki sedla Gorjancev v Belo Krajino. Ta varianta bi bila veliko ceneje, krajevno pomembnejša in lepša, četudi nekoliko dalja. Gorjani je s to varianto napravil velikanski dobiček. Ali pa mislite, da se mož kaže hvaležnega zato napram železnici, ali domačinom? Pripovedujejo, da prodaja mleko oddelku zgradbe liter po 25 vin, tedaj 7 vin. dražje, kakor je običajno cena mleku v teh krajih. Se bolj umazano kupčijo pa je prišel z malinami na Gorjancih. Tam so domačini od pamtveka in ko še žid Schlesinger ni bil Gorjani, prosto nabirali maline, ki so jih potem spravili na trg ali jih uporabili doma. Gorjani je za pozelel tudi iz tega napraviti dobiček. Vsak, ki hoče nabirati maline, mora najprej gotovo mero odrajtati njemu, ali pa namesto malin plačati 1 K. Da se to radikalno izvede, je nastvil po Gorjancih posebno stražo, ki pazi, da mu ja nobeden nabiralec ne uide. To umazano, za takega kapitalista malenkostno izkoriščanje je sedaj Dolenjcem vendar odprlo oči — ko je že prepozno.

Kaj topliški gost vse lajko doživl. Poslušajte in si to zapomnite, kadar greste v Toplice. Jakob Avguštin, trgovski sluga v Ljubljani je imel hud revmatizem v nogah. Kar šepal je in moral je iti v Toplice. Tam se je nastanil pri županu Ivanu Sitarju. Z mesarjem Korenčanom sta imela skupno sobo. Seboj je prinesel

115 K denarja, med kuro pa je prejel še 20 K po pošti. Namenil se je ostati 13 dni v Toplicah. Zgodilo pa se je nekega dne, da je županu iz zasebne sobe zmanjkala srebrna ura. V tem času pa pride med tem ko sta bila Avguštin in Korečan v kopalji, neki neznanec v gostilno; vprašal je natakario če stanuje Avguštin tam in ko mu je pritrtila, je rekel, da ima neko pismo pri Avguštinu. Natakario se za to ni brigala in je tujca pustila iti v sobo, ki tisto jutro ni bila zaklenjena. Ko prideta iz kopalji, je natakario že čakala Avguštinu, da mu pove o obisku neznanca. On pa ji je rekel, češ, imam že smolo, dnes sem ob 20 K. Po njegovem zatrdilu je pustil denarnico pod posteljno blazino. V denarnici sta bila dva bankovca po 20 K in en zlatnik za 10 K. Denarnica je bila premaknjena in iz nje vzet en 20 K bankovec. Zdej se e šlo pa za to, kdo bi to škodo trpel. Avguštin je bil mnenja, naj jo trpita natakario in gospodar ter da naj se 20 K odvrata od hrane, sicer je dejal, da pride stvar v časopis. Tega so se seveda zbal. Prosil se ga je, naj gre k orožnikom ter pokaže dozdevno okradeni bankovec, ki se je med tem časom našel. Avguštin je to res storil. Stvar o okradenem bankovcu pa je šla v časopis toda brez Avguštinove vednosti, kakor on zatrjuje. No, gospodom okoli »postave« se je cela ta historija o enkrat ukradenem in zopet najdenem bankovcu zdela sumljiva. Zaradi teh 20 K so vročih političnih napravili dolgo klobaso preiskav in zaslizevanj. Konec vsega tega pa je bil, da se sodišče ni moglo prepričati, da bi bil Avguštin to tatvino fingiral z namenom, se na ta način okoristiti pri računu za hrano in stanovanje. Novomeški sodnik je izrekel oprostilno sodbo »vsled nedostajanja zadostnih dokazov.«

Iz svojega stanovanja ga smeš vreči vun. O zasebnici Ani Lepic iz Novega mesta je znano, da ne varčuje preveč z udom, ki ji je priraščen koncem ust. Z Ano Kondričevu pri kateri je že stanovala, sta napravila neko kupčijo na — puf. Lepic je hodila Kondričevu terjat. Tako je prišla nekoč opoldne v njeno stanovanje, kjer je spal mali otrok. Kondričeva jo je opozorila naj jo radi spečega otroka pusti pri miru, ostali dolg pa da ji bo že plačala. S tem pa Ana Lepic ni bila zadovoljna. Tisti ud na koncu ust se ji je vedno bolj premikal in dajal za spečega otroka neprijetne glasove od sebe. Ker tega le ni hotelo biti konec, jo je Kondričeva prišla za roko in jo po domače rečeno, vrgla iz hiše. To je pa bilo za Ano Lepic preveč. Ves tisti dogodek lepo opisan in okrašen z udarci po obrazu, ki jih pa razen nje, ni nihče videl, je izročila modremu sodniku v roke. Tam pred njim sta obe ženski praktično poncvile oni dogodek v sobi. Že po tej sliki je modri sodnik prišel do prepričanja, da je Ana Lepic pravzaprav le našla to, kar je iskala, vsled česar je Kondričevu oprostil.

Novo kapniško jamo. Pri razstrelitvi pečin na železniški progi v Prelogah so našli novo jamo, v kateri se nahajajo krasni kapniki. Podletništvo je poskrbelo, da se je jama fotografirala in da se zabrani ropanje, kakor je to pri nas v navadi. Na tem delu proge, potem med Rožnim dolom ter Lazom so našli že več jam.

Svojega otroka pustila na cesti je zakonska Gornik iz Rateza, ker je bila radi razžaljenja časti pri novomeškem sodišču obsojena na 3 dni zapora. Tožil jo je neki posestnik, s katerim je imela otroka, medtem ko je bil mož v Ameriki.

Okuženo vodo kot pristno vodo hočejo spraviti na bodoči kolodvor v Črnomlju. Vodo nameravajo izpeljati iz Dubličanke in Lahinje, o katerih je notorično, da sta okuženi po legarju, oziroma da voda iz teh potokov vsebuje in povzroča legarjeve bacile. Da bi to ne bilo res, temu ne more nihče ugovarjati, kajti to je opetovano uradno konstatirano in nam je na razpolago, da povemo tudi številko dotičnega akta. Gre se zdej za to, ali bo železniška uprava res izvedla ta načrt, po katerem naj se Dubličanka izrabi tudi kot pitno vodo na kolodvoru, ki bo imel velik osebni promet. To vprašanje bomo obdržali v evidenci.

Cavalleria rusticana. Pred porotno klopjo v Avellinu se je zadnje dni končala krvava drama, ki ima za seboj celo vrsto bajnih scenerij. Leta 1906. sta se zgodila v neznatni kampanski gorski vasi Senerchia skoro istočasno dva žalostna dogodka. Mlada kmetica Marija Oliva Bracco, krasna vaška lepota ciganskega tipa, je medtem ko je njen mož odpotoval v Ameriko, uganjala doma vsakovrstne ljubzljivosti z različnimi možkimi osebami, tako da ji je njena svakinja resno zagrozila, da odkrije njene razmere odsotnemu možu. Ženski sta se začeli vsled tega pripraviti in konec prepira je bil ta, da je mlada žena nekega dne v silni razburjenosti pograbila sekiro in težko ranila z njo svojo svakinjo. — Junak druge krvave drame je bil Donato Guarnaccia. Tudi on je odpotoval za delom v Ameriko, ostavivši doma mlado ženo, mater in očeta. V novem svetu je pa neprestano dobival od svoje matere poročila, da ji je življenje v njegovi odsotnosti pravi pekel, ker da mlada žena živi v javnem ljubezenskem razmerju z njegovim očetom. Donato je odpotoval s prvim parnikom v domovino in se nenadoma prikazal v rojstni hiši. Pazil je skrivaj na očeta in ženo in ko se je na svoje oči prepričal, da je mati pisala resnico, je ustrelil ženo in očeta. Bil je 5 let v preiskovalnem zaporu, a nato so ga porotniki oprostili, ker je dejanje izvršil v taki razburjenosti, da ga niso mogli spoznati krivega. Medtem je prišla iz šletne ječe Marija Bracco. Duševno sorodstvo obeh ubižalskih junakov Marije Bracco in Donata Guarnaccia je na brutalni naravi tako vplivalo, da sta se le-ta strastno zaljubila in sta pričela pod krvavo aureolo nadaljevati zločin svojih sorodnikov. Marijina mati pa ni mogla te sramote prenašati in je sklenila mladega ljubovnika ubiti. Neko nedeljo ga je med službo božjo udarila s sekiro, a njen najmlajši sin je ustrelil vani s samokresom. Žensko so zapirali, a ranjena Guarnaccia nesli domov, kjer so ga pustili mlač, da bo vsakčas izdihnil. On je pa že čez

nekaj dni okrevaj in je izginil z ljubljeno Marijo Bracco. Čez par mesecev se je povrnil pust in teman, a Marije Bracco ni bilo več v domovino. Prišel je iz Amerike njen mož Vincenzo. Spočetka sta se držala tekmeča ravnodušno, a polagoma se je pričelo med njima sovraštvo, prerakanje in zmerjanje. Nekega dne so našli par kilometrov od vasi truplo Guarnaccia obdelano z udarci in vbodljaji. Vincenzo se je sam prijavil sodnji, da je ubil tekmeča.

Skrivnostna smrt bančnega uradnika. V Neuheimu so našli v nekem gozdu truplo mladega moža. Pri natančnejšem preiskanju je bilo dognano, da ima prestreljeno levo stran prsi. Očividno je bil izvršen umor. Umrjeni je bil bančni uradnik v Kölnu. Poslan je bil z nekim drugim bančnim uradnikom v Strasburg, da tja poneseta denarja 70.000 mark. V kopalšču Neuheim sta oba izstopila, da si ogledata mesto. Pri tem je pa eden od njiju izginil in z njim denar. Drugi je oni, ki so ga našli v gozdu. Ni še dognano, je li izvršil samomor ali pa je bil umorjen.

188let stara ženska. V mestu Tirnovo na Bolgarskem je umrla v petek kmetica Palancov v starosti 188 let. Omožila se je l. 1750. Leta 1802. ji je umrl mož v starosti 82 let. Od tega časa, to je celih 110 let je živela kot vdova. Imela je skupno 16 otrok, ki so ji vsi že pomrli. Res skoro neverjetna starost, a med Bolgari, kjer silno mnogo ljudi živi nad 100 let, čisto mogoča.

Lastno hčer umorila in zakopala v klet. V Rakovcih je bila aretirana kmetica Satona z vso družino. Na sumu je namreč, da je umorila svojo najstarejšo hčer in jo potem zakopala v klet. Truplo umorjenke so našli v kleti. Umor se je dogodil v februarju tekočega leta. Truplo umorjenke je le deloma nagnito.

Zastrupljen. Potnik Roggl je predno se je odpeljal v Lvov, zavžil na kolodvoru zajtrk. Takoj ko je vstopil v vlak se je čutil že slabega. Kmalu je omedlel in nato umrl. Domneva se, da je bil zastrupljen.

Ena lepa historija,

ki se je zgodila v Ljubljani 4. avgusta l. 1912, ko je prišel brat Choc na slovanski jug.

Tam na Bledu, krasnem Bledu... je prišel poseben vlak, čudokrasnemu pogledu se je čudil gostov vsak.

»Nazdar, hrabri rod Libuše« v prsih je kipel vsem —

ni je bilo žive duše k bratom Čehom na vsprejem.

Tam v gostilni pa pri pivu tam posedal Choc je, brat, on odzval se je pozivu — in prišel pričakovat...

Pa ni šel do kolodvora, da bi brate tam vprejel, »Človek tudi piti mora — take misli je imel.

Tako gostje so hodili sami z Bleda na Lesce. v zemlji bratski so čutili se zelo — osamljene.

Zvedel Šusteršič v Ljubljani, kaj na Bledu se godi, — mislil si je piček znani, »To le za nas dobro ni...«

V »Slovenca« brž telefonira: »Lep napišite pozdrav, Choc naj š brat se titulira, pišite, da vse bo prav.«

So v »Slovenca« se čudili »Kaj? Saj Choc je ateist« — Šusteršič: »On v vsaki sili nam v veliko je korist...«

»Zdej študenti klerikalni so za nas postranska stvar — Bratje narodno-socialni — Choc je nam prijatelj star.« —

So v »Slovenca« napisali, kakor rekel je glavar: Brata Choca pozdravljali — gostom klical: Nazdar!

Šusteršič pokliče slugo — vsede se v avtomobil, rabil uro je poldrugo in je že na Bledu bil.

»Živio Choc«. — »O, Nazdar, brate« — »Kaj ti tu?« — »V Ljubljano grem.« — »Je že prenočašče zate« — »Jaz doslej še nič ne vem.«

»Pojdi z mano, tam v Ljubljani boš pri meni gost in drug.« Choc se temu nič ne brani — dober je prihranek vsak...

Šusteršič ga pelje s sabo in prav dobro pogosti, pri glavaru res ni slabo, dobro vsem se tam godi.

Choc je tam sedel na zofi in prav dobro se gostil: — juha in pečenka, krofi — zraven pa je vino pil.

»Slišal sem, da shod imate« mu je rekel Šusteršič. »To so prazne marnje, brate saj iz tega ne bo nič...«

»No seveda.« Choc je rekel, »To je le mimogrede,« vsak pri vas bi se opekeli, saj to proti vam ne gre...«

Šusteršič si roke mane in nalije kupico — na junaške noge vstane, govori napitnico.

Šusteršiča Choc objema Bratovsko mu pravi brat »Tako bratskega sprejema, kdo bi ne doživel rad?...«

Sele v pozno uro težko šel je v posteljo brat Choc, Šusteršič pa prav po češko mu želi: »Brat, dobro noč.«

Čehi pa so sred Ljubljane gledali Slovencev dom. Peli so si: »Hej Slovane, nas ne vniči peklo, grom.«

Drugi dan pa tam v areni, bil je grom, prepir, vihar padla tam je v uri eni — narodno-socialna stvar...

To storili so objemi, ki jih Choc je bil sprejel, toda nihče več za temi jih ne bo nikoli vzel.

Najnovejša telefonska in brzojavna poročila.

ODSTOP ADMIRALA MONTECUCCOLIJA.

Dunaj, 11. avgusta. Tu se razširja vest, da hoče vrhovni poveljnik avstrijske mornarice, admiral grof Montecucoli takoj po delegacijskem zasedanju odstopiti. Kot njegov naslednik se imenuje podadmiral pl. Krauss.

DELEGACIJE.

Dunaj, 11. avgusta. Po dosedanjih poročilih se snidejo delegacije dne 23. septembra k zasedanju. Istočasno bodo zborovali tudi nekateri deželni zbori, da rešijo najnujnejše stvari. Delegacije bodo letos zborovale na Dunaju. Takoj po zasedanju delegacij bo sklicana poslanska zbornica, ki bo pričela zborovati najbrže že prve dni oktobra meseca.

SRBIJA.

Belgrad, 11. avgusta. Kralj Peter je odšel v zdravilišče Arandjelovac.

Belgrad, 11. avgusta. Kakor poročajo listi, se bo Nikola Pašić takoj po končani kuri v Marjinih varih vrnil v Belgrad in prevzel sestavo novega kabineta. Novi kabinet bo sestavljen še preje preden se snide skupščina, t. j. pred 18. septembrom.

TURŠKO-ČRNOGORSKI KONFLIKT.

Carigrad, 11. avgusta. Boji na turško-črnogorski meji se nadaljujejo.

Cetinje, 11. avgusta. Turške čete neprestano napadajo črnogorske obmejne straže. Včeraj se je vršil pri Veliki cel dan hud boj, v katerem so bili Turki popolnoma poraženi. Ljudstvo energično zahteva, da se napravi red. Položaj je zelo nevaren. Malisori stoje na strani Črnogorcev in se skupno z njimi bojujejo proti Turkom. Črnogorska vlada pripravlja na vsa evropske velevlasti okrožnico, v kateri jih bo prosila za posvetovanje. V nasprotnem slučaju odklanja Črnagora vsako odgovornost.

POTRES V TURČIJI.

Carigrad, 11. avgusta. Potres je povzročil v Solunu veliko škodo. Telefonska proga je uničena. Mnogo hiš se je podrla.

Carigrad, 11. avgusta. Vsled potresa je v Čorlu izbruhnil požar in uničil okoli 300 hiš. Požar še vedno traja.

Carigrad, 11. avgusta. Iz vseh krajev Turčije prihajajo poročila o velikih potresih, ki so povzročili strašno škodo. Splošno se domneva, da je bilo središče potresa Marmarsko morje. Brzojavna zveza med Dardanelami in Carigradom je pretrgana. Potres je bil zlasti hud v Kanosu, Kori, Miriofolli in v drugih evropskih mestih na obrežju Marmarskega morja.

Carigrad, 11. avgusta. Potres je povzročil v Dardanelah veliko škodo. Orško poslanstvo je dobilo od turškega brodarja brzojavko, da se je zrušilo grško konzularno poslopje.

Carigrad, 11. avgusta. Iz Dardanel prihajajočec ladje poročajo o strašnih katastrofah, katere je povzročil potres na rumelskem obrežju Marmarskega morja. Pri Ganosu je zgorelo okoli 15 vasi. Telegrafična postaja Čordu je zgorela s 300 hišami. Mnogo ljudi je bilo ubitih.

Odgovorni urednik Radoval Koren. Last in tisk »Učiteljske tiskarne«.

valno motrila divjega vojvoda. Burgundec se je zavedel svojega čina. Zaril je zobe v spodnjo ustnico, da so zdrsele kaplje krvi po bradi in oči so se pokrile s kalno, krvavo mreno. Igra je bila popolnoma zaigrana, njegovo življenje na pačevinasti nitki. En klic in dvorana bi se napolnila s stražami... Blazen strah in skrajna upornost sta odsevala iz njegovega obraza in bil je praloben mrjascu, ki pričakuje napada steklih psov. Predstavljal je višek poseebljene nasilnosti.

— Kaj čakate? je siknil in izdril meč iz nožnice. Idite in pokličite armanjaške pse, da namočim svoj meč v njih krvi, predno poginem...

Pa kraljica se ni ganila. Čakala je, da se vojvoda pomiri. V kotih ustnic ji je trepetal zadovoljen smehljaj, kakaj ljubila je pogleda na pobesnele može. Upirala je vanj svoje lesketajoče oči, ki so bile polne miru in tajne bolesti. Trenutki so pretekali in smrtna sovražnika sta se motrila, kakor zamaknjena drug v drugega.

Sepetoma je končno spregovorila kraljica: — Vojvoda reki ste: umrje naj! Še je čas, da se premislite... Recite...

Mehki, zametni njen glas je dosegel vojvodova ušesa in učinkoval nanj kakor glas iz nebes. Telo ga je skeleče zapeklo in strji je omahnil preko mize. Prsti so se mu zarili v razmršene lase in v presekanjih, filih stavih je ogovarjal:

— Umrje naj... kaj mi do nje. Vi ste, ki vas ljubim. Od trenutka, ko sem vas spoznal. Zastonj skrivam izvit se vašem objetu, varati vas... Ljubim vas in vas sovražim... Poslu-

ntku, ko iztegnete roko po krani, vas stisne za vrat železni obroč krvnikov. Z njeno smrtjo pa postanem vaša ljubica. Vaša žena postanem. Genij, ki vas bo vodil v blesteče višave, kamor še ni stopila noga zemeljskega vladarja. Ivan Burgundski, sedaj govorite!

Presenečen, zmešan, popaden od strahu, togote in strasti, je poslušal vojvoda Burgundski kakor v sanjah monotono govorico kraljice, sladko in strahotno obenem, brez poudarka, brez grožnje... Ničesar ni bilo v njenem glasu in vse... Ničesar na svetu se ni moglo ustavljati temu načinu njenega obtoženja...

Vojvoda je bil uničen od grozne resničnosti in odkritosrčnosti njenih besedi. Če zadobi nevihta in zarjove v svoji strašni razjarjenosti nad našimi glavami in švigajo ognjene strele po nebesih, se prepovedni klonimo pred veliko silo narave, pa v naših srcih živi prijeten občutek veličine in trdnega prepričanja, da zopet posije solnce in se pokaže sinje nebo. Če pa vzraste pred nami nema, jeklena, pošastna sila, črne, nepremagljive nesreče in se preračunano soušča na nas, da v trepetu pričakujemo trenutka, ko nas zmane, kaj nam preostaja takrat, kaj čutimo takrat v svoji notranjosti?

Pogubo, neizogibno pogubo...

In v takem stanju se je nahajal v tistem trenutku vojvoda Ivan Neustrašni.

Izabela je molčala. Rekla je bila vse. Opažovala je nasprotnika s sigurnostjo usode, ki ji ne more ničesar uiti...

Po dolgem prestatku se je posrečilo vojvodi zbrati toliko moči, da je zašepetal: — Odločil sem se...

